

บทที่ 7

คริสตศาสนาสัมพันธ์กับความคิดทางการเมือง

1. ความนำ

1.1 คริสตศาสนาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่พระเยซูองค์ศาสดามีได้ปรารถนาที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการเมือง คัมภีร์ของพระองค์ถูกสร้างขึ้นเพื่อป้องกันวิญญาน ไม่ได้มุ่งหวังที่จะสร้างรัฐและรัฐบาล หรือเสนอข้อแนะนำว่าสถาบันทางโลกควรมีหน้าตาอย่างไร พระองค์มุ่งหวังที่จะสถาปนาอาณาจักรธรรม และทรงประกาศยืนยันว่าพระองค์ไม่ต้องการยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางโลกแม้แต่น้อย หลักการสำคัญประการหนึ่งของคริสตศาสนาที่ว่าฝ่ายทางโลกขึ้นอยู่กับหรืออยู่ภายใต้ฝ่ายธรรมทำให้ศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น¹

1.2 อิทธิพลของคริสตศาสนาต่ออาณาจักรโรมันเริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 4 ภายหลังจากที่บรรดาคริสตชนถูกบรรดาผู้ปกครองโรมันกดขี่และพยายามกำจัดด้วยวิธีการทารุณต่าง ๆ อยู่เป็นเวลานาน ค.ศ. 311 จักรพรรดิกาลิเรียส (Galerius) ยินยอมให้ผู้นับถือศาสนาคริสต์ประกอบพิธีทางศาสนาได้โดยสันติ คอนสแตนติน (Constantine) จักรพรรดิองค์ต่อมาเลื่อมใสศรัทธาในคริสตศาสนาถึงกับประกาศพระองค์เองเป็นคริสตชนด้วยผู้หนึ่ง ก่อนสิ้นศตวรรษที่ 4 ศาสนาคริสต์ก็กลายเป็นศาสนาประจำอาณาจักรโรมันโดยประกาศของจักรพรรดิเทโอดอเซียส (Theodosius) นับแต่นั้นมาคริสตศาสนาก็แพร่เข้าไปทั่วดินแดนภายใต้การปกครองของอาณาจักรโรมัน

1.3 เหตุที่คริสตศาสนารุ่งเรืองขึ้นภายหลังจากการได้รับสถาปนาเป็นศาสนาประจำอาณาจักร อาจสรุปได้ว่าเป็นเพราะ

ประการแรกจักรพรรดิโรมันในยุคนั้นขาดความสามารถในการบริหารและขาดคุณสมบัติของความเป็นผู้นำ ประการที่สองผู้นำทางคริสตศาสนาในเวลานั้นมีคุณสมบัติที่จักรพรรดิไม่มี ประการที่สามคริสตศาสนามีสิ่งจูงใจดึงดูดคนจำนวนมากซึ่งท้อแท้ต่อสภาพความแตกแยกและเสื่อมโทรมของสังคมและการเมืองในจักรวรรดิสมัยนั้น นั่นคือความ

¹ Harmon. *Political Thought*, 81.

หวังที่จะมีชีวิตอย่างมีสุขในโลกหน้า และประการสุดท้ายชนปาเถื่อนที่รุกรานเข้ามา ทำลายความรุ่งเรืองของโรมันคงกวาดล้างแต่สถาบันการปกครองเท่านั้นไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับ คริสตศาสนาและสถาบันทางศาสนาเลย²

1.4 ในบทนี้จะเป็นการศึกษาหลักการความเชื่อของคริสตศาสนาซึ่งเผยแพร่โดยนักบวช คริสต์สมัยต้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวความคิดในเรื่อง ความสัมพันธ์ ระหว่างสถาบันทางศาสนากับสถาบันทางการเมือง

2. ความคิดทางการเมืองของนักบวชคริสต์สมัยต้น

2.1 พระคัมภีร์ใหม่ (New Testament) มีเนื้อหาสำคัญที่เด่นชัดถือเป็นหลักการเชิง การเมืองของศาสนาคริสต์คือ การยอมรับกฎหมายธรรมชาติ, ความเสมอภาคของคน และความ เชื่อว่ารัฐบาลและรัฐเป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้น³ หลักการทั้งสามประการนี้นอกจากจะปรากฏใน พระคัมภีร์ใหม่แล้วบรรดานักบวชคริสต์สมัยต้นอีกหลายท่านยังช่วยให้บรรดาธิบายเพิ่มเติมจนผู้ที่ ศึกษาสามารถเข้าใจได้กระจ่างขึ้น

2.2 เซนต์พอล (St. Paul) ได้เขียนไว้ในจดหมายบันทึกเหตุความว่า กฎหมายธรรมชาติ ถูกลิขิตไว้ในจิตใจของมนุษย์ทุกรูป สามารถที่จะค้นหาพบได้ด้วยเหตุผล เป็นกฎหมายที่แตกต่าง จากกฎหมายของรัฐ กฎหมายธรรมชาตินี้ไม่ใช่คำประกาศของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า กฎหมายธรรมชาติ เป็นเช่นเดียวกับกฎแห่งศีลธรรม สิ่งใดผิดหรือถูกสามารถรู้ได้ผ่านทางกฎหมายนี้ โดยมนโสนานิก จะคอยบอกกล่าวสิ่งใดควรหรือไม่ควร แนวความคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาตินี้ บรรดาฟาร์เธอร์ของ คริสตศาสนาในสมัยต่อ ๆ มา ยอมรับว่าเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของคริสตศาสนา

2.3 คริสตศาสนาถือว่าคนเป็นสัตว์สังคม “พระเจ้าผู้เป็นเจ้าตั้งใจให้คนเป็นสัตว์สังคม ในทันทีที่พระองค์สร้างอาดัม พระองค์ทรงเห็นว่าหากว่าเขาจะอยู่เพียงคนเดียวเป็นสิ่งไม่ดี เพราะ ฉะนั้นพระองค์จึงสร้างอีฟขึ้นมาเป็นภรรยาและเพื่อนของอาดัม”⁴ พระคัมภีร์ใหม่ได้เผยแพร่ความ คิดเรื่องความเสมอภาคของคน ความเสมอภาคตามหลักการแห่งคริสตศาสนานี้เป็นความเสมอภาค ต่อเบื้องพระพักตร์ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า เพราะเหตุว่าคนทั้งโลกเป็นเสมือนลูกหลานของพระเจ้า เพราะฉะนั้นพระองค์จึงให้ความรักและเมตตาโดยเท่าเทียมกัน

2.4 ในเรื่องความเสมอภาคตามทฤษฎีของคริสตศาสนานี้ ศาสตราจารย์เคอร์ติส (Curtis) บรรยายไว้ว่า “มีความเสมอภาคในเรื่องวิญญาณและภราดรภาพของทุก ๆ คน ผูกพัน โดยตรงต่อพระเจ้า อันไม่เกี่ยวข้องกันฐานะทางสังคม แต่เกี่ยวข้องกับการเตรียมตัวที่จะไปอยู่

² *Ibid.*, 95.

³ Wanlass, *Gettell's History of Political Thought*, 99.

⁴ Kranick, (ed.), *Essays in The History of Political Thought*, 85.

ในอาณาจักรของพระเจ้า”⁵ ความไม่เสมอภาคหรือไม่ทัดเทียมกันในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติ, สิทธิ และหน้าที่ในโลกนี้ไม่ใช่สิ่งสำคัญ ความเป็นไพร่หรือเป็นนายมีสิ่งที่ไม่แบ่งคนให้แตกต่างกัน ในสายตาของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ ทุกคนมีความเสมอภาคในเรื่องเกี่ยวกับการชำระล้างบาปแห่งจิตใจ และสิ่งนี้เท่านั้นที่เป็นสิ่งสำคัญที่ควรเพ่งเล็ง เมื่อทุกคนตระหนักว่า โลกหน้าหรืออาณาจักรพระเจ้า เป็นจุดหมายปลายทางแห่งชีวิต คนที่เป็นทาสอาจมีโอกาสดีกว่าผู้ที่เกิดเป็นนายในการที่จะได้เข้าไปอยู่ในโลกใหม่นี้ เพราะเหตุว่าจิตใจของเขาไม่ได้ถูกหล่อหลอมด้วยความละโมภหรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

2.5 นอกจากนี้พระคัมภีร์ใหม่ยังอ้างว่า บรรดารัฐบาลและสถาบันการปกครองต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้นและกำหนดให้เป็นไปทั้งสิ้นดังนั้นจึงต้องยอมรับว่า บรรดาสถาบันเหล่านี้เป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์ ได้รับหน้าที่จากพระเจ้า การเคารพเชื่อฟังเป็นพันธะของทุก ๆ คน เช่นเดียวกับพันธะต่อศาสนา “รัฐถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อรักษาความยุติธรรม ดังนั้นรัฐจึงมีลักษณะแห่งความศักดิ์สิทธิ์ ผู้ปกครองคือผู้รับใช้ของพระเจ้า การเชื่อฟังจึงเป็นสิ่งจำเป็น”⁶

2.6 แนวทฤษฎีเกี่ยวกับกษัตริย์หรือผู้ปกครองที่ปรากฏในพระคัมภีร์ใหม่จึงเป็นรากฐานของลัทธิเทวสิทธิ (Divine Right) อำนาจของผู้ปกครองมีความชอบธรรมเพราะผู้ปกครองได้รับอำนาจหรืออาณัติมอบหมายมาจากพระเจ้า ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อประชาชนเพราะเป็นผู้ที่ได้รับการรับรองโดยพระเจ้า ประชาชนไม่มีสิทธิต่อต้านหรือไม่ยอมรับผู้ปกครองเพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นการปฏิเสธพระเจ้า “อำนาจทั้งหมดเป็นของพระเจ้า กษัตริย์ทรงปกครองโดยอำนาจของพระเจ้า ดังนั้นจึงทรงมีอำนาจไม่มีขอบเขต และไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ใดนอกจากพระเจ้า”⁷ อำนาจของกษัตริย์สืบต่อกันมาด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ เพราะพระเจ้าเลือกกษัตริย์โดยยึดหลักสายโลหิต พฤติกรรมของกษัตริย์ พระเจ้าจะเป็นผู้ตัดสินว่าดีหรือไม่ดี ประชาชนหรือองค์กรอื่น ๆ ไม่มีสิทธิจะวินิจฉัย

2.7 แนวความคิดทางการเมืองของนักบวชคริสต์สมัยต้นจึงมีลักษณะเป็นแนวความคิดแบบจิตนิยม (Idealism) คือ เชื่อว่าระบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ, สังคม หรือการเมือง มีผู้สร้างคือพระเจ้า เพราะฉะนั้นจึงต้องเป็นสิ่งที่ดี, ถูกต้อง และเหมาะสม “ผลของความคิดแบบจิตนิยมต่อระบบสังคมคือทำให้มนุษย์ไม่คิดเปลี่ยนแปลงระบบสังคมให้ดีขึ้นด้วยตัวมนุษย์เองเพราะไม่เชื่อว่าจะทำได้”⁸ ทุกสิ่งทุกอย่างปล่อยให้ไปไปตามแต่พระเจ้าจะบันดาล คริสตศาสนาจึงเท่ากับสนับสนุนแนวความคิดแบบอนุรักษนิยม (Conservatism) ไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงระบบ

⁵ Curtis, (ed.), *The Great Political Theories*, 133.

⁶ Wanlass, *Gettell's History of Political Thought*, 89.

⁷ เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ, *ทฤษฎีการเมืองและสังคม*, 108.

⁸ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, *กฤษฎีการเมืองการเมือง*, 1.

ที่เป็นอยู่ หวังความสุขสมบูรณ์ในโลกหน้าเป็นจุดหมาย

2.8 ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันศาสนาและการปกครองคือวัดกับวังหรือรัฐนั้น คริสตศาสนามีแนวความคิดว่า ทั้งสองสถาบันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตของคน และทั้งสองสถาบันควรที่จะร่วมมือกันส่งเสริมชีวิตที่ดีของคนในทางที่เหมาะสม เซนต์แอมโบรส (St. Ambrose : ค.ศ. 340-397) บิชอปแห่งมิลานอธิบายเรื่องนี้ไว้ โดยแบ่งกิจกรรมของคนออกเป็น 2 ประเภท คือ ทางโลกและทางธรรม

2.8.1 ในส่วนที่เกี่ยวกับทางธรรมหรือจิตใจนั้น สถาบันศาสนามีอำนาจและหน้าที่เหนือคริสตชนทุกคนรวมทั้งองค์จักรพรรดิด้วยฐานะของจักรพรรดิที่มีต่อวัด เป็นเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่น ๆ คือเป็นบุตรของวัด “พระองค์อยู่ภายในวัด มิได้อยู่เหนือวัด”⁹ เป็นหน้าที่ของพระที่จะตัดสินว่าจักรพรรดิประพฤติชอบหรือมิชอบด้วยศีลธรรม

2.8.2 ส่วนที่เกี่ยวกับทางโลกหรือฆราวาส เซนต์แอมโบรสให้ความเห็นว่าเป็นเรื่องของจักรพรรดิ สถาบันศาสนาไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องกับ องค์จักรพรรดิมีสิทธิในทรัพย์สินสมบัติทางโลกทั้งหลายรวมทั้งแผ่นดินของวัดด้วย แต่ตัวอาคารที่เป็นวัดนั้นถือว่าอยู่นอกเหนืออำนาจของจักรพรรดิ เพราะเหตุที่ว่าเป็นสถานที่ ๆ ใช้ประกอบธรรมกิจ พระมีสิทธิจะโต้แย้งในกรณีเห็นว่าจักรพรรดิประพฤติหรือปกครองมิชอบ แต่ไม่มีสิทธิยงให้พระราชารัฐกริบ หรือต่อต้านคำสั่งของจักรพรรดิ

ทั้งสองสถาบันคือสถาบันทางศาสนาและสถาบันการปกครองนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคน และทั้งสองสถาบันควรจะร่วมมือกันในการสนับสนุนคนให้มีชีวิตที่ดี เพื่อที่จะได้เข้าสู่ประตูสวรรค์ในโลกหน้า ซึ่งถือเป็นจุดหมายปลายทางในการดำรงชีวิตของคริสตชนทุกผู้ เพราะคริสตศาสนายึดถือโลกหน้าหรืออาณาจักรพระเจ้าว่าสำคัญกว่าชีวิตบนพิภพนี้

3. เซนต์ออกัสติน (St. Augustine)

3.1 ในบรรดาฟาเธอร์ของคริสตศาสนาทั้งหลายในยุคต้น เซนต์ออกัสติน (ค.ศ. 354-430) ชาวเมืองทาเกสท์ (Tagaste) แอฟริกาศิษย์ของเซนต์แอมโบรสเป็นผู้ที่เผยแพร่แนวความคิดที่มีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองสมัยนั้นและสมัยต่อมามากที่สุด ผลงานที่เลื่องชื่อที่สุดของท่านผู้นี้คือ นครของพระเจ้า (City of God) และคำสารภาพ (Confession)

3.2 ออกัสตินเขียนนครของพระเจ้าโดยจุดประสงค์เบื้องต้นเพื่อจะแก้ข้อโจมตีที่ว่า คริสตศาสนาทำให้อาณาจักรโรมันต้องสลายตัวด้วยฝีมือของพวกโกท (Goths) ในปี ค.ศ. 410

⁹ Sabine, *A History of Political Theory*, 188.

ออกัสตินตีแผ่ประวัติศาสตร์ของโรมันและยืนยันว่า บรรดาพระเจ้าทั้งหลายที่ชาวโรมันนับถือ นั้นมิได้ช่วยให้อาณาจักรโรมันพ้นจากความหายนะ แต่คริสตศาสนาต่างหากที่สามารถช่วยคุ้มครองอาณาจักรไว้ได้ หากว่าผู้ปกครองและประชาราษฎร์ทั้งหลายยอมรับนับถืออย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามใน 2 เล่มท้ายของนครของพระเจ้า (ยาวทั้งหมด 22 เล่ม) ออกัสตินได้อภิปรายถึงความคิดของเขาเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม

3.3 ออกัสตินเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมคือ ต้องมีชีวิตอยู่ร่วมกันในรัฐจะแยกอยู่โดยโดดเดี่ยวมิได้ ออกัสตินมีความเห็นว่า

(ก) ความสุขเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยความดีอันสูงสุด นับเป็นคุณธรรม ถ้าปราศจากคุณธรรมดังกล่าว ร่างกายและจิตใจจะมีดีไปไม่ได้ (ข) ชีวิตที่มีความสุข ต้องสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม ฉะนั้นความดีอันสูงสุดย่อมต้องหาได้ในสังคมเท่านั้น มนุษย์ต้องการให้เพื่อนมนุษย์ดีด้วย เพื่อความดีของเพื่อนตนเอง และเพื่อตัวความดีนั้นด้วย¹⁰

3.4 ในระยะเริ่มแรกสมัยที่อาศัยอยู่ตามสภาพธรรมชาติ คนทุกคนมีความเสมอภาคกัน ทุกคนมีกฎหมายธรรมชาติเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว และกฎหมายธรรมชาติสร้างสันติภาพในการอยู่ร่วมกันของมวลมนุษย์ ต่อมาสภาพธรรมชาติของคนถูกทำลายลงด้วยบาป (Sin) คนแต่ละคนหันไปแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนโดยเฉพาะ ความเสมอภาคระหว่างเพื่อนร่วมโลกหมดสิ้นลง บาปจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความสับสนในสังคมมนุษย์ ออกัสตินกล่าวว่า “บาปเป็นอาชญากรรมที่แท้จริงของคนชั่ว โดยมีรากฐานมาจากความผิดพลาดและความรักในสิ่งที่ผิด”¹¹ ความจำเป็นในการที่ต้องมีผู้ปกครองมีกฎหมายเพื่อจัดระเบียบและผดุงไว้ซึ่งสันติภาพจึงเกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลหรือสถาบันการปกครองเกิดขึ้นเพราะผลแห่งบาปที่มนุษย์สร้างขึ้น

3.5 ออกัสตินถือว่า สถาบันการปกครองเหล่านี้เกิดขึ้นตามประสงค์ของพระเจ้าหาใช่สถาบันแห่งความชั่วร้ายไม่ แม้ว่าในบางครั้งคนอาจจะถูกปกครองโดยกษัตริย์ซึ่งขาดธรรมะ บรรดาผู้ปกครองทุกคนคือผู้แทนจากพระเจ้าบนพื้นพิภพ ออกัสตินเชื่อว่า

พระเจ้าเองเป็นผู้ประทานสถาบันเหล่านี้แก่มนุษย์ เพื่อที่จะให้สามารถดำรงอยู่ในโลก ซึ่งความเสมอภาคและสันติภาพไม่ใช่สิ่งที่หาง่ายอีกต่อไป ราษฎรของรัฐไม่มีสิทธิจะสถาปนาตัวเองเป็นตุลาการควบคุมผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองได้รับอำนาจหน้าที่ของเขามาจากพระเจ้า และไม่ว่าเขาจะใช้อำนาจไปในสถานใดผู้ถูกปกครองไม่มีสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์ พระเจ้าประทานราษฎรของพระองค์ในสิ่งที่เขาควรจะได้กษัตริย์ที่ชั่วร้ายและหลอหลอกส่งมาปกครองเพื่อเป็นการลงโทษคนในบาปของเขา¹²

¹⁰ ส. ศิวรักษ์, *นักปรัชญาการเมืองฝรั่ง*, 62.

¹¹ Macdonald, *Western Political Theory*, 112.

¹² Harmon, *Political Thought*, 101.

3.6 ออกัสตินมีความเชื่อว่า หน้าที่สำคัญของรัฐคือ รักษาสันติสุขของมวลชน เขาให้ความสำคัญแก่คริสตศาสนาโดยยืนยันว่า เฉพาะรัฐที่มีคริสตศาสนาเป็นประทีปประจำรัฐเท่านั้น จึงจะนำความยุติธรรมมาสู่ปวงชนในรัฐได้ ความยุติธรรมตามทฤษฎีของออกัสตินคือ “คุณธรรมซึ่งมอบให้แก่คนทุกคนในสิ่งที่เขาควรได้ จะมีความยุติธรรมต่อเมื่อเขาเคารพบูชาพระเจ้าที่แท้จริง”¹³ พระเจ้าที่แท้จริงมีเพียงพระองค์เดียวคือ พระเจ้าแห่งคริสตศาสนา นครรัฐและอาณาจักรหลายแห่งมีมาก่อนคริสตศาสนา แต่ไม่มีแห่งใดนำความยุติธรรมมาสู่พลเมืองจนกระทั่งคริสตศาสนาเกิดขึ้น นับแต่นั้นมานครรัฐหรืออาณาจักรก็มีโอกาสที่จะนำความยุติธรรมมาสู่ชนผู้อาศัยด้วยการสถาปนาคริสตศาสนาเป็นศาสนาประจำรัฐ

3.7 ทฤษฎีของเซนต์ออกัสตินจึงเป็นแนวความคิดที่สนับสนุนลัทธิเทวสิทธิตามแบบของนักบวชคริสต์ทั้งหลาย แต่เน้นว่าเฉพาะกษัตริย์หรือผู้ปกครองที่ยอมรับพระเจ้าและเป็นคริสตชนเท่านั้นจึงจะประกาศตัวเองได้ว่าเป็นผู้ได้รับอาณัติจากสวรรค์มอบหมายให้เป็นผู้ปกครองมีอาชญาสิทธิเหนือประชาชนทั้งปวง ส่วนผู้ปกครองที่ปฏิเสธคริสตศานาย่อมไม่ใช่ผู้ที่ได้รับเทวโองการให้มาปกครอง ในนครรัฐหรืออาณาจักรที่ปกครองโดยกษัตริย์ที่ไม่ใช่คริสตชนจะไม่มีทางบันดาลความสุขให้เกิดขึ้นกับประชาชนผู้อาศัยได้ออกัสตินเน้นความศรัทธาในพระเจ้าแห่งคริสตศาสนาว่าเป็นหนทางเดียวที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความสุข และอำนาจทางการเมืองจะต้องมาจากความศรัทธาในศาสนา

3.8 ออกัสตินให้ความสำคัญแก่สถาบันทางศาสนามากกว่าสถาบันทางการปกครอง เขามีทฤษฎีว่า

พระเจ้าได้จัดหาตัวแทนเพื่อช่วยเหลือคนให้พ้นจากบาปได้สำเร็จ และประสพกับชีวิตนิรันดร์ในนครของพระเจ้า ตัวแทนที่ว่านี้คือ วัดกับรัฐ วัดมีความสำคัญมากกว่ารัฐ อันที่จริงแล้วรัฐอาจจะเป็นอุปสรรคในการที่จะล้างบาป หากว่ารัฐนั้นไม่ใช่คริสตรัฐ วัดเป็นสถาบันที่ยิ่งใหญ่เป็นตัวแทนของพระเจ้าบนพื้นพิภพ¹⁴

3.9 ความคิดของออกัสตินที่ได้รับการสนใจและมีอิทธิพลมากที่สุดได้แก่ “ทฤษฎีสองนคร” เขาอธิบายว่า “นครทั้งสองนี้มิใช่สำรวจสวรรค์กับพื้นพิภพ ไม่ใช่วัดกับรัฐ แต่เป็นพลังของความดีและพลังของความชั่ว ซึ่งได้ต่อสู้กันเพื่อที่จะแย่งกันเป็นเจ้าของดวงจิตของคนมานานแล้ว”¹⁵ นครทั้งสองนี้คือ นครของพระเจ้าและนครของซาตาน ใครก็ตามที่จิตของเขาถูกรอบงำด้วยความรักและเคารพในพระเจ้า มุ่งประพฤติในทางที่ขอบยัดถือจิตใจเป็นเรื่องสูงสุด เขาผู้นั้นเป็นพลเมืองของนครของพระเจ้า ส่วนสมาชิกของนครซาตานนั้นได้แก่ผู้ที่จิตตกอยู่ภายใต้ความเห็นแก่ตัว มุ่ง

¹³ Augustine, “The City of God,” in Curtis, (ed.), *The Great Political Theory*, 147-8.

¹⁴ Harmon, *Political Thought*, 99.

¹⁵ *Ibid.*, 98.

แสวงหาแต่ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ บางครั้งถึงกับกล้ำกลืนพระเจ้า

3.10 เพราะฉะนั้นความคิดในเรื่องทฤษฎีสองนครของออกัสตินจึงไม่ได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับโลกหน้า แต่เป็นการแนะนำแนวทางแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์ในโลกนี้ว่า ควรใช้ชีวิตไม่ใช่เพื่อกายหรือความรักในตัวเอง แต่เป็นการดำรงชีวิตเพื่อพระเจ้าและมีความรักในพระองค์¹⁶ มนุษย์ทุกคนขณะใช้ชีวิตอยู่บนพื้นพิภพนี้ จะเกี่ยวพันอยู่กับนครทั้งสองนี้หมายถึงความดีความชั่วร้ายจะต่อสู้กันอยู่ในจิตใจของเขาตลอดเวลา” ออกัสตินเชื่อว่าบรรดาคนที่เชื่อถือในอาณาจักรพระเจ้า นั้นเป็นผู้เชื่อถือในความดีและจะได้รับพรถาวรตลอดกาลจากพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ ส่วนผู้ที่เชื่อในความเลว นั้นจะถูกทำโทษในกองไฟที่ลุกอยู่ตลอดกาลร่วมกับบรรดาภูติปิศาจทั้งหมด”¹⁷

4. สรุป

4.1 คริสตศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากในศตวรรษที่ 4 ได้รับการสถาปนาให้เป็นศาสนาประจำอาณาจักรโรมัน แม้ว่าจะเป็นศาสนาแต่คริสตศาสนาได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการการเมืองมีไม่น้อย แนวความเชื่อของนักบวชคริสต์สมัยต้นที่ว่าสถาบันการปกครองเกิดขึ้นโดยการบันดาลของพระเจ้า และผู้ปกครองหรือกษัตริย์ได้รับอาณัติมอบหมายจากพระเจ้าให้มาปกครอง ถือว่าเป็นรากฐานของความคิดแบบเทวสิทธิทางตะวันตก บรรดานักบวชคริสต์ทั้งหลายพยายามวางหลักการว่า ศาสนาเป็นแหล่งที่ให้ความชอบธรรมกับอำนาจทางการเมือง

4.2 ในการพยายามสร้างศรัทธาให้คนเห็นความสำคัญของสถาบันศาสนามากกว่าสถาบันการปกครอง บรรดานักบวชคริสต์สมัยต้นเช่น เซนต์แอมโบรส และเซนต์ออกัสตินต่างก็พยายามวางหลักการในความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทั้งสอง โดยให้ความเป็นเอกแก่ฝ่ายศาสนา บรรดานักบวชเหล่านี้อ้างว่า แม้ว่าทั้งสองสถาบันจะมีจุดหมายเดียวกันคือส่งเสริมให้มนุษย์ประสบชีวิตที่ดี จะได้มีโอกาสไปสู่ประตูสวรรค์ แต่เนื่องจากฝ่ายศาสนาต้องรับผิดชอบในเรื่องที่สูงกว่าฝ่ายปกครองคือ การชำระล้างบาปแห่งดวงวิญญาณ ดังนั้นจึงควรอยู่ในฐานะสูงกว่า จักรพรรดิทั้งหลายนั้นถ้าพิจารณาให้ดีแล้วมีฐานะเป็นเพียงสมาชิกของวัดคนหนึ่งเท่านั้น

¹⁶ วุฒิสักดิ์ ลากเจริญทรัพย์, “เซนต์ ออกัสติน,” ใน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, (จัดพิมพ์), รัฐศาสตร์การเมือง, 85-6.

¹⁷ เฉลชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, ทฤษฎีการเมืองและสังคม, 79.